

Sygn. akt I Ns 1286/16

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2017r.

Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodnicząca: SSR Katarzyna Niemczyk

Protokolant: st.sekr. sąd. Monika Kaniowska

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2017r. w Słupsku na rozprawie sprawy

z wniosku **R. Ł.**

z udziałem **T. P. i M. Ł. (1)**

o stwierdzenie nabycia spadku po A. Ł.

stwierdza, że spadek po A. Ł., zmarłej w dniu 19 lutego 2014 roku w C., ostatnio stale zamieszkałej w C., na podstawie ustawy nabyli wprost: mąż M. Ł. (2) (syn A. i P.) oraz dzieci R. Ł. (syn M. i A.), M. Ł. (1) (syn M. i A.) i T. P. (córka M. i A.) w 1/4 części każdy z nich.

Sygn. akt **I Ns 405/15**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. G. (1) wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po swojej żonie J. G. (1) zmarłej dnia 05.02.2015 roku. Do wniosku dołączył trzy testamenty notarialne spadkodawczyni – z dnia 23 listopada 2007 r. (Rep. A numer (...)), z dnia 08 października 2009 r. (Rep. A numer (...)) oraz z dnia 07 grudnia 2012 r. (Rep. A numer (...)). Wnioskodawca wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po J. G. (1) na podstawie ostatniego testamentu, tj. z dnia 07 grudnia 2012 r.

Uczestniczka W. A. (1) wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po matce J. G. (1) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 07 grudnia 2012 r.

Uczestniczka J. R. (1) na rozprawie w dniu 03 listopada 2015 r. zakwestionowała wszystkie testamenty dołączone do wniosku. Wskazała, że mama była po 4 udarach, drętwiał jej język, była niewidząca, nie kojarzyła wielu faktów. Nadto zarzuciła, że testamenty są wynikiem podstępu ojca M. G. (1) oraz siostry W. A. (1) (k. 33).

Uczestnik D. G. na rozprawie w dniu 03 listopada 2015 r. zakwestionował wszystkie testamenty dołączone do wniosku. Podniósł, że matka była niewidząca i nie była w stanie sama napisać testamentu (k. 35).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. G. (1) zmarła w dniu 05.02.2015 roku w S.. Ostatnio stale zamieszkiwała w S.. W chwili zgonu pozostawała w związku małżeńskim z M. G. (1).

Dowód :: odpis skrócony aktu zgonu J. G. (1) w aktach sprawy I Ns 404/15, odpis skrócony aktu małżeństwa J. G. (1) i M. G. (1), k. 3.

J. G. (1) miała czworo dzieci: W. A. (1), J. R. (1) oraz D. G. oraz M. G. (2). M. G. (2) urodziła się martwa w dniu 23 stycznia 1978 r.

Dowód: odpisy skrócone aktów małżeństwa J. R. (1) oraz W. A. (1) – k. 3, odpis skrócony aktu urodzenia D. G. – k. 3, odpis skrócony aktu urodzenia M. G. (2) – k. 261.

J. G. (1) nie miała żadnych innych dzieci, w tym ani pozamałżeńskich, ani przysposobionych. Nikt nie zrzekał się dziedziczenia po zmarłej. Nikt nie został uznany za niegodnego dziedziczenia po zmarłej. Nie toczyła się inna sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej. Nie były składane oświadczenia spadkowe po zmarłej.

Dowód: zapewnienie złożone przez wnioskodawcę M. G. (1) – e-protokół z dnia 03.11.2015 r. – k. 33-34; zapewnienie złożone przez uczestników W. A. (1), J. R. (1), D. G. – e-protokół z dnia 03.11.2015 r. – k. 34-35.

W dniu 23 listopada 2007 r. przed notariuszem M. M. (2) prowadzącym Kancelarię Notarialną w S. został sporządzony testament, w którym J. G. (1) powołała do całości spadku swojego męża M. G. (1) urodzonego (...) w L., syna W. i C..

Dowód w aktach sprawy I Ns 404/05: testament notarialny z dnia 23.11.2007 r., Rep A numer (...).

W dniu 08 października 2009 r. przed notariuszem M. M. (2) prowadzącym Kancelarię Notarialną w S. został sporządzony testament, w którym J. G. (1) oświadczyła, że odwołuje w całości swój testament zawarty w akcie notarialnym z dnia 23.11.2007 r. rep. A numer (...) oraz że powołuje do całości spadku swoją córkę W. A. (2) z domu G., ur. (...) w S., córkę M. i J. – w 1/2 oraz swoją córkę J. R. (2) z domu G., ur. (...) w S., córkę M. i J. – w 1/2.

W testamencie tym J. G. (1) oświadczyła nadto, że pozbawia zachowku (wydziedzicza) swojego syna D. G., ur. (...) w S., syna M. i J., bowiem uporczywie nie dopełnia on względem swoich rodziców obowiązków rodzinnych – nie udziela im pomocy i opieki, której wymagają z uwagi na swój podeszły wiek i zły stan zdrowia, nie daje im żadnego wsparcia, nie wykazuje żadnego pozytywnego zainteresowania nimi, znęca się psychicznie i fizycznie nad nimi od około 15 lat, wszczynając bójki w ich domu, awantury, pobicia swojego ojca, nie łoży na utrzymanie mieszkania, w którym zamieszkuje wraz z rodzicami (nie dokłada żadnych starań w utrzymaniu tego mieszkania), nie łoży na swoje wyżywienie, od początku podjęcia pracy zawodowej, tj. od około 26 lat codziennie nadużywa alkoholu. J. G. (1) oświadczyła ponadto, że syn D. G. poprzez swoje naganne zachowania skłócił całą rodzinę ze sobą, wszystkie pieniądze jakie otrzymuje – przepija, chciałby sprowadzać do domu „różne elementy”, urządzać „burdy pijackie w domu”, lecz rodzice na to nie zezwalają. J. G. (1) oświadczyła też, że wraz ze swoim mężem M. G. (1) wielokrotnie dzwonili na policję, bo nie dawali sobie rady z synem. Nadto w dniu 02.10.2009 r. o godz. 22:45 D. G. przyszedł do ich domu i zaczął bić swojego ojca M. G. (1), który zadzwonił po policję, a ta zabrała syna z domu. J. G. (1) oświadczyła nadto, że już kilka razy zdarzyło się, że trzeba było wzywać policję – kilka razy miały miejsce takie sytuacje, że syna nie było kilka dni w domu, a po powrocie wszczynał kolejną awanturę i znowu trzeba było wzywać policję. Testatorka oświadczyła też, że jest osobą bardzo słabo widzącą, potrzebującą stałej opieki i spokoju domowego, czego syn D. G. nie dopełnia.

Dowód w aktach sprawy I Ns 404/05: testament notarialny z dnia 08.10.2009 r., Rep A numer (...).

W dniu 07 grudnia 2012 r. przed notariuszem M. M. (2) prowadzącym Kancelarię Notarialną w S. został sporządzony testament, w którym J. G. (1) oświadczyła, że odwołuje w całości swój testament zawarty w akcie notarialnym z dnia 23.11.2007 r. rep. A numer (...) oraz testament zawarty w akcie notarialnym z dnia 08.10.2009 r., Rep A numer (...), w części obejmującej § 2 zawierający powołanie do całości spadku córki W. A. (1) – w 1/2 oraz córki J. R. (1) – w 1/2.

W testamencie tym J. G. (1) oświadczyła, że powołuje do całości spadku swoją córkę W. A. (2) z domu G., ur. (...) w S., córkę M. i J..

J. G. (1) oświadczyła nadto, że pozbawia zachowku (wydziedzicza) swojego syna D. G., ur. (...) w S., syna M. i J., bowiem dopuścił się względem męża testatorki, a swego ojca M. G. (1) umyślnego przestępstwa przeciwko zdrowiu i rażącej

obrazy czci obojga rodziców. Nadto uporczywie nie dopełniał i nie dopełnia względem swoich rodziców obowiązków rodzinnych – nie udziela im pomocy i opieki, której wymagają z uwagi na swój podeszły wiek i bardzo zły stan zdrowia, nie daje im żadnego wsparcia, nie wykazuje żadnego pozytywnego zainteresowania nimi, znęca się psychicznie i fizycznie nad nimi od około 30 lat, wszczynając bójki w ich domu, awantury, wielokrotnie pobił swojego ojca, nie płacił rodzicom za nic, nie łożył nigdy na utrzymanie mieszkania, w którym zamieszkiwał wraz z nimi (nie dokładał żadnych starań w utrzymaniu tego mieszkania), nie łożył na swoje wyżywienie, od początku podjęcia pracy zarobkowej, tj. od około 29 lat i od wielu lat codziennie nadużywa alkoholu, jest alkoholikiem. J. G. (1) oświadczyła ponadto, że syn D. G. poprzez swoje naganne zachowania skłócił całą rodzinę ze sobą, wszystkie pieniądze jakie otrzymuje – przepija, chciałby sprowadzać do domu „różne elementy”, urządzać „burdy pijackie w domu”, lecz rodzice na to nie zezwalają. J. G. (1) oświadczyła też, że wraz ze swoim mężem M. G. (1) wielokrotnie dzwoniła na policję, bo nie dają sobie rady z synem. Nadto w dniu 02.10.2009 r. o godz. 22:45 D. G. przyszedł do ich mieszkania i zaczął bić swojego ojca M. G. (1), który zadzwonił po policję, a ta zabrała syna z domu. J. G. (1) oświadczyła nadto, że już kilka razy zdarzyło się, że trzeba było wzywać policję – wiele razy miały miejsce takie sytuacje, że syna nie było kilka dni w domu, a po powrocie wszczynał kolejną awanturę i znowu trzeba było wzywać policję. J. G. (1) oświadczyła dalej, że D. G. ostatnio pobił swego ojca M. G. (1) w dniach 01.07.2012 r., 31.07.2012 r., 25.08.2012 r. i 14.11.2012 r., a wskutek ostatniego pobicia M. G. (1) znalazł się w szpitalu przy ul. (...) w S. z ciężkimi obrażeniami i potłuczeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi, m.in. z podejrzeniem pęknięcia wątroby, zaś sprawa tego pobicia jest w rejonowej komendzie policji i w prokuraturze. Testatorka oświadczyła też, że jest osobą słabo widzącą, potrzebującą stałej opieki i spokoju domowego, czego syn D. G. nie dopełnia.

J. G. (1) oświadczyła nadto, że pozbawia zachowku (wydziedzicza) swoją córkę J. R. (2) z domu G., ur. (...) w S., córkę M. i J., bowiem dopuściła się rażącej obrazy czci obojga swoich rodziców – wbrew ich woli zmieniła religię, w której była wychowana i odsuwa swoje dzieci od wiary katolickiej, uporczywie nie dopełnia względem swoich rodziców obowiązków rodzinnych – nie udziela im pomocy i opieki, której wymagają z uwagi na swój podeszły wiek i bardzo zły stan zdrowia, nie daje im żadnego wsparcia, nie wykazuje oczekiwanego pozytywnego zainteresowania nimi i mimo, że dostała od swych rodziców wiele, chce dalszej pomocy finansowej od nich. Testatorka ponownie oświadczyła, że jest osobą słabo widzącą, potrzebującą stałej opieki i spokoju domowego, czego jej córka J. R. (1) nie dopełnia.

J. G. (1) oświadczyła ponadto, że wolą jej jest, aby do chwili jej śmierci i śmierci jej męża – M. G. (1), nikt oprócz osób przez nich wskazanych nie mógł wejść do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w budynku numer (...) przy ul. (...) w S., a po śmierci obojga z nich – ich córka – W. A. (1) – nie może sprzedać ani zamienić powyższego lokalu, tylko może w nim mieszkać i oświadczyła, że wkłada na wyżej wymienioną córkę W. A. (1) obowiązek wykonania jej woli w tym zakresie (polecenie).

Dowód w aktach sprawy I Ns 404/05: testament notarialny z dnia 07.12.2012 r., Rep A numer (...).

Notariusz M. M. (2), przed sporządzeniem testamentu ustala stopień świadomości testatora pytając go o imię, nazwisko, informując o sensie sporządzenia testamentu. Kiedy składane są oświadczenia regułą jest, że testator jest sam, ewentualnie gdy testator wyraża taką wolę – obecna jest osoba towarzysząca, jednakże notariusz nie dopuszcza do sytuacji, by osoba towarzysząca mówiła za testatora. Gdy notariusz ma wątpliwości, czy treść testamentu odpowiada woli testatora, odmawia dokonania czynności.

Dowód: zeznania świadka M. M. (2) – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 127-128

W dacie sporządzenia ostatniego testamentu M. G. (1) przebywał w szpitalu. Do notariusza J. G. (1) zawiózł zięć M. A., który nie był obecny podczas sporządzania testamentu.

Dowód: zeznania świadka M. A. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 129, zeznania wnioskodawcy M. G. (1) – e-protokół z dnia 20 lipca 2016 r. – k. 192-193, e-protokół z dnia 03 listopada 2016 r. – k. 248-249.

J. G. (1) była sprawna umysłowo, w kontakcie z otoczeniem, zorientowana w czasie i w miejscu, sama inicjowała rozmowy. Z powodu przebytych udarów miała problemy z mową, wzrokiem, poruszaniem się i wymagała pomocy osób trzecich.

Dowód: zeznania świadków: K. C. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 123-124, I. P. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 126-127, M. A. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 129, K. M. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 130, A. M. – e-protokół z dnia 22 kwietnia 2016 r. – k. 159-161, zeznania wnioskodawcy M. G. (1) – e-protokół z dnia 20 lipca 2016 r. – k. 192-193, e-protokół z dnia 03 listopada 2016 r. – k. 248-249.

U J. G. (1) nie stwierdzono choroby psychicznej (psychozy) ani upośledzenia umysłowego. J. G. (1) w 2002 i 2003 r. przebyła udary niedokrwienne. Od lat chorowała na nadciśnienie tętnicze i jaskrę obu oczu. W dokumentacji medycznej testatorki brak jest informacji na temat ewentualnych jej zaburzeń psychicznych w dniach zbliżonych do dat sporządzenia testamentów. Jedynie w dokumentacji orzeczniczej ZUS z dnia 13.12.2010 r. istnieje wzmianka o obniżeniu nastroju i zaburzeniach pamięci, bez określenia stopnia ich nasilenia. Kolejna wzmianka o objawach depresji pochodzi z dnia 16.09.2014 r., zawiera jednak informację, że kontakt słowny jest dobry, nie ma wzmianki o zaburzeniach pamięci.

U J. G. (1) objawy naczyniopochodnego zespołu psychoorganicznego nie były w okresie od 2007 do 2012 r. znacznie nasilone. Brak jest danych do rozpoznania otępienia o średnim bądź głębokim nasileniu.

Sam problem z wysłowieniem się nie jest równoznaczny z niezdolnością do podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Po udarach mózgu często występują zaburzenia mowy, ale nie są związane z zaburzeniami myślenia.

W chwili sporządzania testamentów z 2007, 2009 i 2012 r. J. G. (1) nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Dowód: opinia sądowa psychiatryczno – psychologiczna – k. 282-283v, ustna opinia uzupełniająca psychiatryczno – psychologiczna – e-protokół z dnia 17 lipca 2017 r. – k. 340-341v, dokumentacja medyczna z (...) przy ul. (...) w S. – k. 108, historia leczenia w Wojewódzkim Szpitalu (...) w S., dokumentacja orzecznicza ZUS.

W dniu 05 sierpnia 2009 r. J. G. (1) zaciągnęła pożyczkę gotówkową w Banku (...) S.A.

Dowód: harmonogram spłat kredytu – k. 67-67v.

J. G. (1) nie była podatna na sugestie i była stroną bardziej decyzyjną w małżeństwie.

Dowód: zeznania świadków: K. C. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 123-124, K. M. – e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 130, zeznania M. G. (1) – e-protokół z dnia 20 lipca 2016 r. – k. 192-193, e-protokół z dnia 03 listopada 2016 r. – k. 248-249.

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zebranych w aktach sprawy dokumentów, w testamentów i dokumentacji medycznej, którym dał wiarę w pełni. W szczególności Sąd nie znalazł podstaw do uznania za nieważne testamentów złożonych do akt sprawy, o czym mowa niżej jak również nie doszukał się uchybień formalnych przy ich sporządzaniu.

Sąd oparł się na pisemnej i ustnej opinii psychiatryczno – psychologicznej biegłych sądowych K. G. i W. H., które zasługują na wiarę w całości. Analiza treści opinii pozwala na uznanie, że są one wyczerpujące, spójne i rzetelne. Biegli w sposób przekonujący uzasadnili swoje stanowisko wskazując przeprowadzone czynności i przesłanki, na których się oparli. Proces dochodzenia biegłych do wniosków stanowiących konkluzję opinii był przedstawiony w sposób logiczny

i nie budzący wątpliwości Sądu. Na rozprawie w dniu 17 lipca 2017 r. biegli w sposób wyczerpujący, jasny i klarowny odnieśli się do zarzutów do opinii.

Sąd uznał za wiarygodne w całości zeznania świadków: **K. C.** (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 123-124), **I. P.** (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 126-127), **M. A.** (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 129), **K. M.** (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 130), **A. M.** (e-protokół z dnia 22 kwietnia 2016 r. – k. 159-161), w szczególności stwierdzenia świadków, że „umysł testatorki był sprawny do końca” (świadek C.), „w 2012 r. potrafiła powiedzieć, co chce”, „była wtedy świadoma” (świadek P.), „stan umysłu miała dobry” (...), „miała problemy z mową, mówiła wolniej, naturalnie rozmawiała, była inicjatorem rozmowy, nie zauważyłem, aby miała gorszy stan psychiczny” (...) „nie było okresu, że nie można było się z nią porozumieć, z nią się normalnie rozmawiało, nie miałem żadnych wątpliwości co do stanu poczytalności teściowej (świadek A.), „jej stan psychiczny był dobry, miała logiczne myślenie, tak było do końca”, „miała problem z mową, mówiła wolniej (...) mówiła pełnymi zdaniami, można było ją zrozumieć”, „myślę, że wiedziała czego chce, nie wiem, czy ona dałaby się komuś urobić, ona raczej trzymałaby się swojego zdania”, „była intelektualnie sprawna, ona wszystko rozumiała, nie miałam wątpliwości co do tego, że ona rozumie” (świadek M.), „była pełna świadomości”, „na 10 dni przed Bożym Narodzeniem w 2014 r. rozmawiała normalnie, żartowaliśmy, śmialiśmy się”, „według mnie żadnych zmian w niej nie było oprócz tego, że była słabowita” (świadek M.).

Zeznania wskazanych świadków są logiczne, spójne, korespondują ze sobą wzajemnie jak i ze zgromadzoną w sprawie dokumentacją medyczną. K. C., I. P., K. M. i A. M. utrzymywały bliskie kontakty ze spadkodawczynią, natomiast świadek M. A. podwoził spadkodawczynię do notariusza, rozmawiał z nią i miał okazję zaobserwować jej stan w dniu sporządzenia testamentu z 2012 r.

Sąd dał również w całości wiarę zeznaniom świadka **M. M. (2)** – notariusza sporządzającego testamenty J. G. (1), który wskazał, jak w praktyce odbywa się odbieranie oświadczeń woli od testatorów, na co notariusz musi zwrócić uwagę, co może wzbudzić jego wątpliwości oraz jakie ma obowiązki.

Zeznania świadka **B. K.** (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 125-126) nie wniosły nic istotnego do sprawy. Relacja świadka jest subiektywna i nie koresponduje z zeznaniami świadków, które sąd uznał za wiarygodne jak i ze zgromadzoną w sprawie dokumentacją medyczną, w szczególności stwierdzenia świadka, iż „umysł testatorki nie do końca był sprawny” i że „nie miała kontaktu z rzeczywistością”. Natomiast stwierdzenia świadka, iż J. G. (1) „była raczej zależna od innych” należy wiązać z niedomaganiem fizycznym spadkodawczyni aniżeli umysłowymi. Powyższa ocena zeznań świadka jest tym bardziej uprawniona, jeśli zważyć, iż świadek widywała się ze spadkodawczynią raz – dwa razy w roku.

Świadek **J. G. (2)** odmówił składania zeznań (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 124).

Świadek **H. G.** odmówiła składania zeznań (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 125).

Sąd uznał za wiarygodne zeznania wnioskodawcy **M. G. (1)** (e-protokół z dnia 20 lipca 2016 r. – k. 192-193, e-protokół z dnia 03 listopada 2016 r. – k. 248-249) oraz uczestniczki **W. A. (1)** (e-protokół z dnia 03 listopada 2016 r. – k. 249-252) na okoliczność stanu zdrowia J. G. (1), stanu jej świadomości i swobody podejmowania decyzji i wyrażania woli, albowiem zeznania te korespondują one z zeznaniami świadków K. C., I. P., M. A., K. M. i A. M., a nadto z dokumentacją medyczną zgromadzoną w sprawie. Z powyższych względów oceny tej nie zmienia okoliczność, iż wnioskodawca niekonsekwentnie wskazywał, przy których testamentach udał się wraz z żoną do notariusza. Jest bowiem bezspornym, że świadek M. A. podwoził spadkodawczynię do kancelarii notarialnej celem sporządzenia testamentu z 2012 r., albowiem w tym czasie wnioskodawca przebywał w szpitalu.

Sąd nie dał wiary zeznaniom uczestników **J. R. (1)** i **D. G.** dotyczącym stanu świadomości spadkodawczyni i możliwości podejmowania przez nią samodzielnych decyzji, albowiem zeznania te stoją w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym w postaci dokumentacji medycznej J. G. (1), opinii biegłego psychiatry i psychologa, zeznań świadków K. C., I. P., M. A., K. M. i A. M., zeznań wnioskodawcy M. G. (1) i uczestniczki W. A. (1).

Sąd oddalił wniosek J. R. i D. G. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu grafologii na okoliczność zbadania podpisu spadkodawczyni na testamentach, albowiem nad prawidłowością przebiegu czynności sporządzania testamentów czuwał notariusz, a więc osoba zaufania publicznego.

Sąd oddalił wniosek tychże uczestników o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu okulistyki, albowiem dowód ten jest zbędny w świetle wniosków opinii psychiatryczno – psychologicznej.

Sąd oddalił również wniosek tychże uczestników o ponowne przesłuchanie notariusza M. M. (2), albowiem w ocenie Sądu jego zeznania są pełne, jasne i wyczerpujące i nie zachodziła potrzeba ich uzupełnienia.

Sąd zważył co następuje:

Wniosek uczestnika D. G. oraz uczestniczki J. R. (1) o stwierdzenie nabycia spadku po J. G. na podstawie ustawy nie był zasadny.

Zgodnie z zasadą prymatu dziedziczenia testamentowego nad ustawowym, w razie istnienia testamentu pozostawionego przez spadkodawcę, podstawę dziedziczenia stanowi testament, nie zaś ustawa, chyba, żeby testament ten był nieważny.

Zgodnie z art. 944 §1 kc sporządzić i odwołać testament może tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych.

Zgodnie z art. 945 § 1 testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony:

- 1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli;
- 2) pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści;
- 3) pod wpływem groźby.

Na nieważność testamentu z powyższych przyczyn nie można się powołać po upływie lat trzech od dnia, w którym osoba mająca w tym interes dowiedziała się o przyczynie nieważności, a w każdym razie po upływie lat dziesięciu od otwarcia spadku (§ 2).

Okoliczność, że testament został sporządzony w formie aktu notarialnego, nie stanowi przeszkody do wykazania jego nieważności według art. 945 KC (zob. post. SN z 25.6.1985 r., III CRN 181/85, L.).

Jeśli chodzi o przesłankę wymienioną w art. 945 § 1 pkt 1 kc ocena skuteczności testamentu sporządzonego w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie jest zależna od przyczyn, które doprowadziły testatora do działania w takich właśnie warunkach. Ochrona swobody testowania nakazuje jednakowo traktować oświadczenie złożone przez osobę dotkniętą trwałymi zaburzeniami jej świadomości lub swobody (np. choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy), jak też działanie testatora w okolicznościach przemijającego wyłączenia świadomości lub swobody (np. zaburzenia wynikłe z pozostawania pod wpływem narkotyków, alkoholu, leków, hipnozy, wysokiej gorączki).

Rozstrzygając kwestię ewentualnego działania testatora w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, należy uwzględnić okoliczności towarzyszące takiej czynności. Choroba psychiczna nieubezwalniającego spadkodawcy, czy też przebywanie na leczeniu w szpitalu psychiatrycznym nie są same przez się przesłankami wystarczającymi do uznania testamentu sporządzonego w tym czasie za nieważny. Istotne jest bowiem ustalenie stanu psychicznego testatora w chwili podejmowania decyzji i wyrażania woli. W razie stwierdzenia u spadkodawcy choroby psychicznej niezbędne jest przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w celu ustalenia

zdolności testowania po stronie spadkodawcy, działania z rozeznaniem w czasie sporządzenia przez niego testamentu (zob. post. SN z 30.4.1976 r., III CRN 25/76, OSP 1977, Nr 4, poz. 78).

Podkreślenia wymaga, że osoby urzędowe, upoważnione ustawowo do sporządzania dokumentu zawierającego rozrządzenia testatora na wypadek śmierci, mogą – w granicach swoich możliwości, w ramach bezpośredniego kontaktu z dokonującym czynności – oceniać poczytalność osoby składającej oświadczenie ostatniej woli. Jednakże ich ocena nie jest wiążąca dla sądu badającego ważność testamentu w kontekście wady ujętej art. 945 § 1 pkt 1 kc, lecz może stanowić istotny dowód w sprawie. Wartość tego dowodu polega na tym, że składający zeznania jest osobą godną zaufania jako osoba postronna i urzędowa, ale zeznania tego świadka podlegają ogólnym zasadom co do ich oceny (por. wyr. SN z 23.7.1982 r., III CRN 159/82, OSN 1983, Nr 4, poz. 57).

Stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli. Musi wynikać ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. Źródłem tej wady oświadczenia woli są szczególnie właściwości psychiki lub procesu myślowego, znajdujące się "wewnątrz" osoby składającej oświadczenie woli.

Zaś przy ocenie, czy spadkodawca sporządzając testament działał swobodnie, należy brać pod uwagę również znaczenie czynników zewnętrznych na niego oddziałujących (por. post. SN z 7.9.2016 r., IV CSK 702/15, L.). W orzecznictwie uznano np. za nieważny testament sporządzony przez spadkodawcę, który z powodu wieku i chorób osłabiających jego aktywność i siłę woli, nie był w stanie przeciwstawić się naciskom i sugestiom osób trzecich, pod których opieką pozostawał (art. 945 § 1 pkt 1 KC) (post. SN z 14.12.2011 r., I CSK 115/11, OSNC-ZD 2012, Nr 4, poz. 61, z głosem M. Niedośpiała, PiP 2013, Nr 3).

O tym, że spadkodawca, sporządzając testament, działał w stanie braku swobody, można mówić wtedy, gdy zostanie wykazane, że brakło mu umysłowej odporności pozwalającej na stawienie oporu drugiej osobie co do tego, jak ma rozrządzić swoim majątkiem na wypadek śmierci, oraz że ten brak odporności pozwolił drugiej osobie podporządkować sobie wolę testatora i doprowadzić go do z pozoru dobrowolnego rozstrzygnięcia na swoją korzyść. Istnienie braku swobody wymaga wykazania, że:

- 1) spadkodawca był osobą podatną na wpływy osoby, której zarzuca się zawładnięcie jego wolą (testator jest ogólnie podatny na wpływ osób trzecich zwykle wtedy, gdy z jakichkolwiek powodów cierpi na funkcyjne lub organiczne zaburzenia umysłowe w natężeniu, które wprawdzie nie wyłącza jego świadomości w stopniu uniemożliwiającym sporządzenie testamentu, lecz czyni go nieodpornym w relacjach z otoczeniem);
- 2) osoba, której jest zarzucane zawładnięcie wolą testatora, miała dogodną sposobność wywarcia na niego wpływu i doprowadzenia go do dokonania określonego rozrządzenia (możliwość wywarcia tego wpływu jest zwykle uwarunkowana istnieniem relacji między wpływającym a testatorem, opartej na zaufaniu);
- 3) osoba, której zarzuca się zawładnięcie wolą spadkodawcy, odgrywała aktywną rolę przy sporządzaniu przez niego testamentu oraz
- 4) doszło do rozrządzenia testamentowego, które jest wynikiem zabiegów osoby, której zarzuca się pozbawienie swobody testującego, tj. przynosi nieuzasadnioną korzyść beneficjentowi i powoduje pokrzywdzenie jego naturalnych spadkobierców (zob. J. Wierciński, Brak świadomości albo swobody..., s. 252–270; por. też K. Osajda, komentarz do art. 945 k.c. (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, t. III. Spadki, red. K. Osajda, Warszawa 2013, nb 7–18).

Na uwagę zasługuje również stanowisko, że sam fakt, że testator nie może mówić w sposób zrozumiały i nie może też pisać, lecz porozumiewa się za pomocą gestów czy dźwięków lub w inny jeszcze sposób, nie musi oznaczać, że składa oświadczenie woli w stanie wyłączającym świadome lub swobodne wyrażenie woli (por. post. SN z 14.6.2012 r., I CSK 564/11, L.).

Odnosząc powyższe rozważania do niniejszej sprawy oraz biorąc pod uwagę przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe, Sąd doszedł do przekonania, że brak jest podstaw do uznania testamentów J. G. (1) za nieważne w świetle art. 945 § 1 pkt 1 kc.

Stwierdzenie, czy spadkodawca w chwili sporządzania testamentu znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, wymagało wiadomości specjalnych i zasięgnięcia opinii biegłych, co też uczynił Sąd w sprawie niniejszej.

Jak wynika z opinii psychiatryczno – psychologicznej biegłych sądowych K. G. i W. H. u J. G. (1) nie stwierdzono choroby psychicznej (psychozy) ani upośledzenia umysłowego. Z dokumentacji medycznej wynikało, że J. G. (1) w 2002 i 2003 r. przebyła udary niedokrwienne i od lat chorowała na nadciśnienie tętnicze i jaskrę obu oczu. W dokumentacji medycznej testatorki brak jest jednak informacji na temat ewentualnych jej zaburzeń psychicznych w dniach zbliżonych do dat sporządzenia testamentów. Jedynie w dokumentacji orzeczniczej ZUS z dnia 13.12.2010 r. istnieje wzmianka o obniżeniu nastroju i zaburzeniach pamięci, bez określenia stopnia ich nasilenia. Kolejna wzmianka o objawach depresji pochodzi z dnia 16.09.2014 r., zawiera jednak informację, że kontakt słowny jest dobry, nie ma wzmianki o zaburzeniach pamięci. Biegli doszli do wniosku, że u J. G. (1) objawy naczyniopochodnego zespołu psychoorganicznego nie były w okresie od 2007 do 2012 r. znacznie nasilone, a tylko znaczne nasilenie tych objawów znosi świadome i swobodne podejmowanie decyzji i wyrażanie woli. Brak jest też danych do rozpoznania otępienia o średnim bądź głębokim nasileniu.

Biegli wskazali też, że sam problem z wysłowieniem się nie jest równoznaczny z niezdolnością do podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Po udarach mózgu często występują zaburzenia mowy, ale nie są związane z zaburzeniami myślenia. Biegli skonkludowali, że w chwili sporządzania testamentów z 2007, 2009 i 2012 r. J. G. (1) nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Z zeznań przesłuchanych świadków: K. C. (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 123-124), I. P. (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 126-127), M. A. (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 129), K. M. (e-protokół z dnia 11 marca 2016 r. – k. 130), A. M. (e-protokół z dnia 22 kwietnia 2016 r. – k. 159-161), również wynika, że w przypadku J. G. (1) nie ma podstaw do stwierdzenia braku świadomości czy swobody testowania. Wskazują na to relacje świadków, iż „umysł testatorki był sprawny do końca” (świadek C.), „w 2012 r. potrafiła powiedzieć, co chce”, „była wtedy świadoma” (świadek P.), „stan umysłu miała dobry” (...), „miała problemy z mową, mówiła wolniej, naturalnie rozmawiała, była inicjatorem rozmowy, nie zauważyłem, aby miała gorszy stan psychiczny” (...) „nie było okresu, że nie można było się z nią porozumieć, z nią się normalnie rozmawiało, nie miałem żadnych wątpliwości co do stanu poczytalności teściowej (świadek A.), „jej stan psychiczny był dobry, miała logiczne myślenie, tak było do końca”, „miała problem z mową, mówiła wolniej (...) mówiła pełnymi zdaniami, można było ją zrozumieć”, „myślę, że wiedziała czego chce, nie wiem, czy ona dałaby się komuś urobić, ona raczej trzymałaby się swojego zdania”, „była intelektualnie sprawna, ona wszystko rozumiała, nie miałam wątpliwości co do tego, że ona rozumie” (świadek M.), „była pełna świadomości”, „na 10 dni przed Bożym Narodzeniem w 2014 r. rozmawiała normalnie, żartowaliśmy, śmiaaliśmy się”, „według mnie żadnych zmian w niej nie było oprócz tego, że była słabowita” (świadek M.).

Jednocześnie z zeznań świadków wynika również, że J. G. (1) nie była osobą podatną na sugestie, wręcz była stroną bardziej decyzyjną w małżeństwie, stąd też nie sposób uznać – wbrew twierdzeniom uczestników kwestionujących testamenty – by M. G. (1) bądź W. A. (1) wywierali nacisk na spadkodawczynię. Fakt, iż osoba trzecia pomagała J. G. (1) dotrzeć do notariusza nie jest dowodem na wywieranie wpływu na spadkodawczynię. Jest to naturalne w sytuacji, gdy spadkodawczyni wymagała pomocy osób trzecich z uwagi na jej ograniczenia fizyczne.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia i rozważania, Sąd uznał za ważne wszystkie testamenty sporządzone przez spadkodawczynię, w tym testament z dnia 07 grudnia 2012 r. sporządzony przed notariuszem M. M. (2) prowadzącym Kancelarię Notarialną w S., w którym J. G. (1) oświadczyła, że odwołuje w całości swój testament zawarty w akcie notarialnym z dnia 23.11.2007 r. rep. A numer (...) oraz testament zawarty w akcie notarialnym z dnia 08.10.2009 r., Rep A numer (...), w części obejmującej § 2 zawierający powołanie do całości spadku córki W. A. (1) – w 1/2 oraz

córki J. R. (1) – w 1/2. W testamencie tym J. G. (1) oświadczyła, że powołuje do całości spadku swoją córkę W. A. (1) oraz że pozbawia prawa do zachowku (wydziedzicza) córkę J. R. (1) oraz syna D. G..

W konsekwencji Sąd w pkt I postanowienia stwierdził nabycie spadku po J. G. (1) przez córkę W. A. (1) w całości na podstawie testamentu notarialnego z dnia 07 grudnia 2012 r. rep. A numer (...) - wprost, o czym orzekł na podstawie art. 926 § 1 kc, 941 kc, 950 kc i art. 959 kc.

Zasadność przyczyn wydziedziczenia uczestników J. R. (1) oraz D. D. nie była przedmiotem niniejszego postępowania.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w pkt 2 postanowienia na podstawie art. 520 § 1 kpc.

Wnioskodawca M. G. (1) oraz uczestniczki W. A. (1) i J. R. (1) na dalszym etapie postępowania zostali zwolnieni od kosztów sądowych w całości (postanowienia k. 360, 435).

W pkt 3 postanowienia Sąd nie obciążył uczestnika D. G. (niezwolnionego od kosztów sądowych) wydatkami pokrytymi tymczasowo ze Skarbu Państwa, na które składa się wynagrodzenie za sporządzenie kserokopii dokumentacji medycznej (389,70 zł – k. 172) oraz wynagrodzenie przyznane biegłym sądowym za sporządzenie opinii pisemnej i ustnej (w łącznej kwocie 832,88 zł). Powyższe rozstrzygnięcie Sąd oparł na podstawie art. 102 kpc, biorąc pod uwagę sytuację materialną uczestnika wskazywaną przez strony w toku postępowania jak również okoliczność, iż Sąd w postępowaniu nieprocesowym w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku winien działać z urzędu, a zatem nie sposób uznać, iż wskazane koszty postępowania zostały wygenerowane tylko z inicjatywy tego uczestnika.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy M. G. (1) oraz uczestnikowi D. G. z urzędu Sąd orzekł na podstawie § 2 ust. 1 i 3 w zw. z § 8 pkt 2, § 15 i § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., Nr 490 ze zm) obowiązującego na dzień wniesienia wniosku w niniejszej sprawie.